

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота магістра

з теми: **«ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ 6-7 РОКІВ У
ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І СІМ'Ї»**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи DO1-M20z,
спеціальності 012 Дошкільна освіта
за освітньо-професійною програмою
Дошкільна освіта
(заочна форма навчання)
Панчук Ліза Юріївна

Керівник: **Бабюк Т. Й.**,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Рецензент: **Федорчук В. В.**,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Кам'янець-Подільський – 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ 6-7 РОКІВ.....	7
1.1. Сутність і специфіка правового виховання дітей 6-7 років.....	7
1.2. Функції правового виховання особистості.....	19
1.3. Обґрунтування педагогічних умов правового виховання дітей 6-7 років у взаємодії сім'ї і закладу дошкільної освіти.....	26
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ 6-7 РОКІВ У ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї І ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	35
2.1. Критеріальний підхід до правового виховання дітей 6-7 років.....	35
2.2. Методика правового виховання дітей 6-7 років у взаємодії сім'ї і закладу дошкільної освіти.....	42
2.3. Аналіз результатів дослідження.....	65
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Однією із провідних концептуальних ідей ХХІ століття є правове виховання людини, що набуло широкого розповсюдження у світовому співтоваристві, та зумовило завдання виховання нового типу молодого покоління, яке знає свої права, уміє їх відстоювати, а також поважати права інших. Важлива роль у формуванні правосвідомої особистості належить процесам правової соціалізації та правового виховання дітей і молоді, створенню умов для адаптації молодого покоління до суспільно-правових норм і цінностей, формуванню гуманістично зорієнтованої, законслухняної особистості з розвиненим правовим світоглядом, громадянськими якостями, почуттям власної гідності, поваги до закону, відповідального ставлення до прав і свобод інших людей.

У контексті людиноцентричної парадигми (В. Кремень) одним із провідних принципів сучасної освітньої політики стає її гуманістична спрямованість, що визначає пріоритет загальнолюдських цінностей у виховному процесі, а також створення ефективних умов для виховання дітей і молоді в правовій площині із свідомим сприйняттям норм моралі та законів і діяльнісним наслідуванням духовно-правових цінностей, чіткою громадянською позицією, почуттям відповідальності за долю держави, високими моральними якостями. У зв'язку з цим особливого значення набуває правове виховання дітей на етапах дошкільного та молодшого шкільного віку, коли закладається фундамент громадянськості, моральності, правової вихованості, від ефективності яких залежить результативність процесу становлення відповідального громадянина країни. Доцільність раннього ознайомлення дітей із моральними і правовими нормами пояснюється їхньою сенситивністю до формування ціннісного ставлення до морально-правових

явищ, оцінки морально-правових ситуацій, вироблення навичок і формування готовності до правомірної поведінки.

Аналіз наукової літератури свідчить про значний інтерес учених до вивчення психолого-педагогічних аспектів правової соціалізації молодого покоління, формування правосвідомості та правової культури дітей і молоді, а саме: педагогічні основи політико-правової, громадянської, суспільствознавчої освіти в Україні (В. Арешонков, В. Андрейцев, Т. Ліхневська та ін.); правової культури, громадянської свідомості, правового менталітету, їх взаємозв'язок і значення в педагогічному процесі (В. Денисов, В. Годованець, В. Головченко, О. Прудникова та ін.); правова культура в сучасних умовах розбудови демократичного суспільства (Є. Аграновська, М. Горшенева, І. Іванніков, Є. Федика, В. Федорін та ін.); сутність і специфіка правової освіти й культури школярів (В. Дубровський, Г. Давидов, В. Квасов, В. Оржеховська, О. Пометун, М. Фіцула, М. Щербань та ін.).

Значна кількість досліджень із зазначеної проблеми свідчить про підвищений науковий інтерес до пошуку ефективних засобів правового виховання молодого покоління.

Актуальність проблеми та її недостатня розробленість і зумовила вибір теми дипломного дослідження: **«Організація правового виховання дітей 6-7 років у взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї»**.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови правового виховання дітей 6-7 років у взаємодії сім'ї і закладу дошкільної освіти.

Завдання дослідження:

1. Розкрити педагогічну сутність понять: «правове виховання дітей 6-7 років», «правова вихованість дітей 6-7 років», «наступність у правовому вихованні дітей 6-7 років», «взаємодія закладів освіти із сім'єю у правовому вихованні дітей 6-7 років»; уточнити поняття «правова соціалізація» і «правове

виховання особистості».

2. Визначити критерії, показники та схарактеризувати рівні правової вихованості дітей 6-7 років.

3. Обґрунтувати педагогічні умови і модель правового виховання дітей 6-7 років на засадах взаємодії із сім'єю.

4. Розробити й апробувати методику правового виховання дітей 6-7 років у взаємодії сім'ї і закладу дошкільної освіти.

Об'єкт дослідження – процес правового виховання дітей 6-7 років.

Предмет дослідження – зміст і методика правового виховання дітей 6-7 років у закладах дошкільної освіти на засадах взаємодії із сім'єю

У процесі дослідження використано такі методи: *теоретичні:* вивчення та аналіз педагогічної, історико-педагогічної, психологічної, філософської і методичної літератури для узагальнення теоретичних питань із проблеми дослідження, визначення понятійно-категоріального апарату; *емпіричні:* діагностувальні (анкетування, опитування, бесіди, розв'язання проблемних ситуацій, діагностичні методики) застосовано для з'ясування рівнів правової вихованості дітей 6-7 років; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і контрольний етапи) для перевірки ефективності розроблених педагогічних умов; *статистичні:* методи математичної статистики для узагальнення одержаних експериментальних даних.

Практичне значення полягає в розробленні й упровадженні діагностувальної та експериментальної методик, програми правового виховання «Свої права знаємо й про обов'язки не забуваємо» для дітей 6-7 років, комплексу форм і методів роботи з дітьми з правового виховання у закладах дошкільної та початкової освіти; семінару для вихователів та вчителів початкової школи «Формуємо правосвідому особистість дитини у взаємодії із сім'єю», програму спеціальних семінарів для батьків під загальною назвою «Як виховувати у дитини правомірну поведінку».

Матеріали дослідницько-експериментальної роботи можуть бути використані педагогами закладів дошкільної та початкової освіти для діагностування рівнів правової вихованості дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку, а також з метою педагогічної просвіти батьків, надання їм допомоги у правовому вихованні дітей.

Базою дослідження були Косівський заклад дошкільної освіти (ясла – садок) «Сонечко» та Косівський заклад дошкільної освіти (ясла – садок) «Горобинка» Івано-Франківської області.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження обговорено на конференціях різних рівнів.

Публікації. Основні результати дослідження викладено в 2 наукових публікаціях.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (75 найменувань), 2 додатків. Основний текст викладено на 69 сторінках. Робота містить 3 таблиці.

ВИСНОВКИ

У дипломному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення проблеми правового виховання дітей у взаємодії закладу освіти із сім'єю та запропоновано практичне її вирішення, що полягає в науковому розробленні й експериментальній перевірці педагогічних умов та методики правового виховання дітей 6-7 років.

1. Розкрито педагогічну сутність поняття «правове виховання дітей 6-7 років» як суспільно й особистісно важливий напрям процесу їхньої правової соціалізації, що цілеспрямовано здійснюється у взаємодії сім'ї і закладу освіти та передбачає формування основ правосвідомості особистості дитини, засвоєння уявлень і переконань про норми права з відповідним ставленням до них і практики їх реалізації у повсякденному житті, як детермінанти їхньої правомірної поведінки та профілактики асоціальних учинків. Доведено, що правова вихованість дітей 6-7 років – це особистісне утворення, яке визначається ступенем володіння правовими уявленнями про власні права й обов'язки та права інших людей, сформованістю ставлення до права і правового закону як до цінностей, оволодіння навичками використовувати свої права, виконувати обов'язки і дотримуватися заборон протиправної поведінки в соціумі.

Взаємодію закладів освіти із сім'єю у правовому вихованні дітей визначено складним процесом взаємовпливу цих соціальних інститутів правової соціалізації один на одного, якому властива реалізація зв'язків і відносин суспільної установи і малої групи, головною метою якої стає ефективне правове виховання дитини на етапі переходу з дошкільного в молодший шкільний вік. Наступність у правовому вихованні дітей 6-7 років розуміємо як спрямованість педагогічного процесу закладів дошкільної і

початкової освіти на спільну та єдину мету – виховання дітей дошкільного віку і молодших школярів на засадах поваги до прав людини через виховання у них почуття гідності, справедливості, свободи, рівності, а також поваги до інших людей, ставлення до права і правового закону як до цінностей, переведення правових знань на рівень особистісних переконань, формування навичок правомірної поведінки.

2. Визначено структуру правової вихованості дітей 6-7 років, що містить такі критерії з відповідними показниками: пізнавально-інформаційний (обізнаність з поняттями «право», «свобода», «обов'язок», «рівноправність», «закон»; обізнаність дітей зі своїми основними правами та обов'язками, усвідомлення їх значення і відмінності; обізнаність дітей із нормами правомірної поведінки у соціумі, розуміння необхідності їх дотримання у різних соціальних ситуаціях); соціально-усвідомлюваний (емоційний відгук на порушення своїх прав та прав інших дітей; повага до прав і свобод інших; оцінка поведінки інших людей з позиції дотримання правових норм; уміння відчувати межі припустимої поведінки, давати морально-правову оцінку порушенням прав дітей); поведінково-регулятивний (уміння аналізувати вчинки з позиції дотримання чи недотримання морально-правових норм; особливості індивідуальної поведінки дитини; уміння реалізовувати правомірну поведінку в повсякденній діяльності, узгоджувати свої дії, поведінку з іншими).

На підставі визначених критеріїв та показників схарактеризовано рівні правової вихованості дітей 6-7 років (достатній, задовільний, низький).

3. Теоретично обґрунтовано і експериментально доведено такі педагогічні умови правового виховання дітей 6-7 років у взаємодії сім'ї і закладів освіти: забезпечення наступності у змісті, формах і методах правового виховання дітей 6-7 років з урахуванням психологічних закономірностей розвитку дітей цього періоду дитинства; забезпечення взаємозв'язку між правовим і моральним вихованням з опорою на емоційну сферу та практичну

діяльність вихованців; організація взаємодії закладу освіти з сім'ями дітей 6-7 років у процесі правового виховання.

4. Розроблено й апробовано методику правового виховання дітей 6-7 років у взаємодії сім'ї і закладів дошкільної освіти, що реалізовано за трьома етапами, для кожного з яких було визначено навчальні цілі: інформаційно-збагачувальним (ознайомлення дітей з міжнародними документами із захисту прав людини; уточнення та розширення уявлень дітей про власні права й обов'язки), емоційно-особистісним (формування у дітей уявлень про морально-правові цінності й норми, усвідомлення прав і свобод як важливої обов'язкової умови спільної життєдіяльності людей у суспільному довіллі), поведінково-корегувальним (усвідомлення дітьми прав і свобод як регулятора людських взаємин у суспільному довіллі, формування соціально-правових умінь і навичок дотримання і виконання суспільно прийнятих правил), а також зміст, форми і методи реалізації (заняття (тематичні з правової тематики, комплексні, інтегровані), бесіди-роздуми, ігри-мандрівки, індивідуальні освітні заходи, морально-етичні бесіди, дидактичні, сюжетно-рольові ігри, проблемні виховні ситуації, ігрові ситуації, навчально-ігрові ситуації, проекти, складання розповідей, різноманітні види самостійної діяльності дітей, тематичні свята) тощо.

5. Прикінцевий етап експерименту засвідчив позитивну динаміку рівнів правової вихованості дітей 6-7 років. Зокрема, кількість шестирічних дошкільників в експериментальній групі з достатнім рівнем правової вихованості збільшилася на 17,5%, із задовільним рівнем – на 17,9%, а з низьким рівнем – зменшилася на 35,4%; кількість семирічних дітей з достатнім рівнем правової вихованості в експериментальній групі збільшилася на 15,0%, із задовільним – на 17,0% а з низьким рівнем – зменшилася на 32,0%

Проведене дослідження не претендує на вичерпний розгляд усіх аспектів означеної проблеми. Подальшого наукового дослідження потребує правове

виховання дітей в різновікових групах закладів дошкільної освіти, а також підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до правового виховання дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко Т. Ф. Соціалізація особистості : можливості й ризики : наук.-метод. посіб. Київ : Педагогічна думка, 2007. 152 с.
2. Артемова Л. В. Соціалізація дитини в родині // Дошкільне виховання. 2004. № 3. С. 3-5.
3. Бабюк Т. Й. Наступність у вихованні здорового способу життя старших дошкільників і молодших школярів: дис...канд. пед. наук. К., 2013. 237 с.
4. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Наук. керівник А. М. Богуш, авт. кол. А. М. Богуш, Г. В. Беленька, О. Л. Богініч та ін. Спецвип. журн. «Вихователь-методист дошкільного закладу». К., 2012. 30 с.
5. Бех І. Д. Концептуальна модель Я-центрованості у вихованні та духовному розвитку особистості // Педагогіка і психологія. № 3. (88). 2015. С. 5.
6. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільля» / За заг. ред. О. В. Низьковської. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 256 с.
7. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник для ВНЗ. Київ, Видавничий дім «Слово», 2010. 408 с.
8. Богуш А. М. Наступність, перспективність, спадкоємність - складові неперервної освіти // Дошкільне виховання. 2001. № 11. С.11-14.
9. Богуш А. М. Підготовка педагогічних кадрів до реалізації принципу наступності дошкільної та початкової ланок освіти. Гуманізація навчально-виховного процесу. Зб. наук. пр. (спецвипуск): Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. «Реалізація принципу наступності дошкільної та початкової ланок у контексті суб'єктивної парадигми освіти» / За заг. ред. проф. В.І. Сипченка. Слов'янськ : Видавничий центр СДПУ, 2007. С. 3-8.
10. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте

(Психологические исследования). Москва : Просвещение, 1968. 464 с.

11. Вашуленко О. Питання наступності у педагогічній теорії // Педагогіка і психологія. №4 (49). 2005. С. 49-60.

12. Гырылова В. А. Философия права : учебно-метод. пособ.. Улан- Удэ : Изд-во ВСГТУ, 2007. 51 с.

13. Данилина Т. А., Зедгенидзе В. Я., Степина Н. М. В мире детских эмоций: Пособие для практических работников ДОУ. Москва, 2004. 124 с.

14. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/osvita/zagalna...osvita/derzhavni-standarti>

15. Дитина : Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / наук. кер. проекту В. О. Огневюк; авт. колектив: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець- Білоскаленко та ін.; наук. ред. Г. В. Беленька, О. А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун -т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.

16. Дитинство в Україні : права, гарантії, захист : зб. док. Київ : АТ «Столиця», 1998. 245 с.

17. Діти і соціум : Особливості соціалізації дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку : монографія / А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш та ін. ; наук. ред. А. М. Богуш ; за заг. ред. Н. В. Гавриш. Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.

18. Довбня С. О. Правове виховання – складова життєвої компетентності дітей дошкільного віку. Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. / упоряд. О. Б. Петренко; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова та ін. Рівне : РДГУ, 2018. С. 34-41.

19. Дошкільна освіта : словник-довідник / Упор. К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова. Запоріжжя : Тов. «ЛІПС» ЛТД, 2010. 324 с.

20. Дошкольное образование. Словарь терминов. / Сост. Н. А. Виноградова и др. Москва : Айрис-пресс, 2005. 400 с.

21. Дубровська Л. О., Дубровський В. Л. Соціально-педагогічні засади спільної роботи дитячого садка і сім'ї у вихованні дітей. // Психолого-

педагогічні науки. 2012. № 5. С. 15-18.

22. Дубровський В. Ф., Червинська О. Ю. Правове виховання дітей старшогодошкільного віку. Харків : Веста: Видавництво «Ранок», 2007. 64 с.

23. Задорожна Г. С. Правове виховання особистості дитини: поняття, сутність, особливості. // Педагогічний часопис Волині : науковий журнал. Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2017. С. 12-18.

24. Закон України «Про дошкільну освіту». К.: Ред журн. «Дошкільне виховання», 2001. 56 с.

25. Закон України «Про освіту». URL: zakon.rada.gov.ua/go/2145-19 -

26. Закон України «Про охорону дитинства» // Урядовий кур'єр. 2001 р.6 червня.

27. Запорожец А. В. О значение ранних периодов для формирования личности ребенка // Современные проблемы дошкольного образования и педагогические технологии : сбор. науч. трудов. Смоленск. : СГПУ, 1998. С. 3-10.

28. Зверева О. Л., Кротова Т. В. Общение педагога с родителями в ДОУ: Методический аспект. Москва : ТЦ Сфера, 2005. 80 с.

29. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 144 с.

30. Каплуновська О. М., Кичата І. І., Палець Ю. М. «Україна – моя Батьківщина». Парціальна програма національно-патріотичного виховання дітей дошк. віку / За наук. ред. О. Д. Райпольської. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 72 с.

31. Климова К. А. О формировании ответственности у детей 6-7 лет. Формирование коллективных взаимоотношений у детей старшего дошкольного возраста. Москва, 1968. 178 с.

32. Козлова С. А. Нравственное воспитание дошкольников в процессе ознакомления с окружающим миром. Москва, 1988. 300 с.

33. Козлова С. А. Я – человек: программа приобщения ребенка к

соціальному миру. Москва : МГЛУ, 1997. 22 с.

34. Конвенція про права // Інформаційний збірник Міністерства освіти. 1995. № 9. С. 3-24.

35. Кононко О. Л. Дитяча субкультура як цінність і складова особистісно орієнтованої освіти // Дошкільне виховання. 2001. № 12. С. 6-9.

36. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (у дошкільному дитинстві). Київ : Освіта, 1998. 225 с.

37. Концепція громадянської освіти та виховання в Україні // Громадянська Освіта. 2013. № 3. URL: <http://osvita.khpg.org/index.php?idH357391226>.

38. Кошелівська О. Стимулювання морального вибору дошкільників у процесі педагогічного впливу : автореф. дис. канд. пед. наук. Київ, 2003. 20 с.

39. Кузьменко В. Консультативна допомога батькам: дієві рішення // Дошкільне виховання. №6. 2016. С. 6-9.

40. Курінна С. М. Становлення особистості дитини дошкільного віку в процесі взаємодії різних соціальних інститутів // Дошкільна освіта. 2010. № 1(27). С. 6-10.

41. Курьшова Л. А., Селиванова Е. А. Воспитание ответственности у младших школьников из неблагополучных семей на примере МБОУ «СОШ №51 г.Челябинска» // Научно-методический электронный журнал «Концепт». 2017. Т. 31. С. 866-870. URL: <http://e-koncept.ru/2017/970188.htm>.

42. Крутій К. Духовно-етичне становлення старших дошкільників: сутність і особливості // Пріоритетні напрями роботи дошкільної освіти на 2007-2008 навчальний рік: методичний аспект / За наук. ред. К. Крутій. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2007. Вип.6. С. 81-100.

43. Ладивір С. Сім'я - перша школа морального зростання // Дошкільне виховання. 2014. № 6. С. 6-9.

44. Левковская Н. М. Правовое образование в современной начальной школе: педагогические проблемы повышения уровня правовой культуры младших школьников // Вестник ВолГУ. Серия 7. Вып. 6. 2007. С. 125-128.

45. Лохвицька Л. Чи вихований морально ваш дошкільник? // Дошкільне виховання. № 10. 2017. С. 6-10.

46. Лохвицька Л. Моральне виховання: нові чи старі проблеми? // Дошкільневиховання. №7. 2014. С. 12-16.

47. Майданкина Н. Ю. Педагогические условия формирования основ правовой культуры на начальных этапах становления личности (старший дошкольный и младший школьный возраст): автореф. дис.. канд. пед. наук. Ульяновск, 2004. 22 с.

48. Маслова Т. М. Модель патриотического воспитания младших школьников в процессе взаимодействия с окружающей средой // Вектор науки ТГУ. 2014. № 3 (29). С. 309-313.

49. Мацук Л. Правове виховання у сім'ї // Наукові записки ТДПУ. Сер. Педагогіка. 2012. №2. С.17-19.

50. Машовець М. А. Сучасні підходи до організації педагогічної взаємодії дошкільного навчального закладу та батьків вихованців // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. праць. Наукові записки РДГУ. 2011. Вип. 2(45). С. 56 -63.

51. Мельник Н. І. Правове виховання дітей дошкільного віку у парадигмі сучасної дошкільної освіти // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. № 16. 2017. С. 54-61.

52. Мельник Н. І. Соціалізація дітей дошкільного віку на засадах групової взаємодії у різновікових групах // Освіта та розвиток обдарованої особистості. № 5, травень, 2016. С.17 -20.

53. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у ХХІ столітті.

URL : zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002

54. Національна програма правової освіти населення: Затверджено Указом Президента України від 18.10.2001 р. № 992/2001 : URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/992/2001>.

55. Ніколаєнко В. М. Правове виховання в ДНЗ. 3-6 роки. Харків : Вид. група «Онова», 2010. 206 с.

56. Педагогика : большая современная энциклопедия. Сост. Е. С. Рапацевич. Минск : Современное слово, 2005. 720 с.
57. Петрович Ж. Дитина в складних життєвих обставинах: соціально-педагогічне забезпечення прав : монографія. Рівне : Видавець О. Зень, 2010. 368 с.
58. Піроженко Т. О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку: навч.- метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 136 с.
59. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів. Київ : «Академвидав», 2006. 456 с.
60. Поніманська Т. І. Люди і я. Світ дорослих як чинник соціалізації особистості дитини // Дошкільне виховання. 1999. №8. С.14 -15.
61. Попандопуло О. А. Правовая социализация личности в современном российском обществе : социально-философский анализ : дис.. канд. філос. наук. Волгоград, 2015. 150 с.
62. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» (Нова редакція). У 2 ч. / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова та ін.; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : «ТОВ МЦІФЕР-Україна», 2014. 452 с.
63. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / О. О. Андрієтті, О. П. Голубович, О. П. Долинна, Т. В. Дяченко, Т. С. Ільченко, Г. Є. Іванова, Г. М. Лисенко, Т. В. Панасюк, Г. В. Петрова, Т. О. Піроженко, Н. М. Романенко, Н. А. Случинська, Н. І. Трикоз. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 104 с.
64. Програма і методичні рекомендації з правового виховання дітей дошкільного віку «Я – маленька людина» / Укл. М. М. Конько, Т. М. Шумей, З. Л. Пертушина. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2005. 80 с.
65. Рогальська І. П. Теоретико-методичні засади соціалізації особистості в дошкільному дитинстві : дис. .д-ра. пед. наук. Луганськ, 2009. 461 с.
66. Рогальська І. П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві : сутність, специфіка, супровід : монографія. Київ : Міленіум, 2008. 400 с.

67. Рябко И. Ф. Основы правовой педагогики. Ростов н/Д : Изд-во Ростов.ун-та, 1973. 235 с.
68. Савченко О. Я. Наступність і перспективність в роботі двох перших ланок освіти // Дошкільне виховання. 2001. №11. С. 4-5.
69. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків: Консум, 2011. 656 с.
70. Смирнова Е. О. Особенности общения с дошкольниками : учеб. пособ. для студ. сред. пед. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2000. 160 с.
71. Соловійова Л. Становлення довільної поведінки дитини у сюжетно-рольовій грі // Практичний психолог: дитячий садок. 2016. №9. С. 14-22.
72. Соціалізація дошкільників в умовах ДНЗ / упоряд. Т. І. Прищепя. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 169 с.
73. Федотова С. В. Педагогические условия формирования у детей старшего дошкольного возраста представлений о правах человека: автореф. дис канд. пед. наук. Москва, 2000. 20 с.
74. Философский энциклопедический словарь / Редкол.: С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильичов и др. Москва : Сов. Энциклопедия, 1989. 815 с.
75. Широ С. В., Левковская Н. Г. Функциональное значение правовой культуры младшего школьника // Известия ВГПУ, 2010. С. 6-67.